SAARDE KIHELKONNA HÄÄLEKANDJA

Saarde Sõnumid

Nr 8 (268) 22. september 2025

Väikesed saardelased leppisid rõõmsalt ka tubase peoga

12. septembril toimus järjekordne uute vallakodanike vastuvõtt Kilingi-Nõmme klubis. Aasta jooksul on valda sündinud 17 uut ilmakodanikku, neist oli kohale saabunud 9 poisipõnni ja plikatirtsu. Varasemalt on selle sündmuse puhul toimunud ka pidulik vankrikõnd, aga ilmataat arvas, et just sel päeval on õige aeg vihma valada ja tuult tõsta. Koos vanematega otsustati seekord rongkäigust loobuda. Väikesi külalisi see küll kurvaks ei teinud – rõõmsalt tutvuti teiste titadega, vaadati Krõlli lasteaia Kiisude rühma esinemist (suur aitäh õpetaja Kristiinale!), võeti vastu tunnistused ja kingid ning kui vanus lubas, söödi tortigi.

Palju õnne ja toredat kooskasvamist kõikidele peredele!

Fotod: Kristhel Vaht

Tähtsa päeva peakangelased ühispildil

Krõlli lasteaia esinejad valmis etteasteks

Kingitused ootavad üleandmist

Peotort oli igati teemakohaselt kaunistatud

Beebid jälgisid huviga suurte laste esinemist

Saarde Vallavalitsuse istungitel

22. augustil toimunud istungil

1. Anti luba korraldada Metste talu õuealal ja rohumaal avalik üritus 23.08.2025 kell 11.00-16.00.

2. Eraldati Saarde valla 2025. a eelarvest kultuuri-, spordi- ja külaliikumise sihtotstarbeline mittetulundustegevuse toetus (tegevusala 08109 Saarde valla seltsitegevusele) kogusummas 2770,01 eurot Lähkma-Saunametsa külaselts MTÜ poolt toetuse saamiseks esitatud taotluses toodud tegevuste läbiviimiseks.

3. Kinnitati Pärnu maakonnas Saarde vallas Kamali külas asuv Karjääri kinnistu (registriosa nr 2602206, katastritunnus 71101:004:0083, sihtotstarve mäetööstusmaa 100%, pindala 12,83 ha) võõrandamiseks korraldatud avaliku kirjaliku enampakkumise protokoll ja tunnistati avalik kirjalik enampakkumine nurjunuks, kuna enampakkumisele ei esitatud ühtegi pakkumist.

4. Anti korraldus viia läbi Saarde vallas Kamali külas asuva Karjääri kinnistu (registriosa nr 2602206, katastritunnus 71101:004:0083, sihtotstarve Mäetööstusmaa 100%, pindala 12,83 ha) avalik kirjalik elektrooniline enampakkumine alghinnaga 100 000 eurot.

5. Kinnitati Pärnu maakonnas Saarde vallas Kilingi-Nõmme linnas asuv Saarde tn 20 hoonestatud kinnistu (registriosa nr 1671706, katastritunnus 30601:005:0037, sihtotstarve elamumaa 100%, pindala 4086 m²) võõrandamiseks korraldatud avaliku kirjaliku enampakkumise protokoll ja tunnistati avalik kirjalik enampakkumine nurjunuks, kuna enampakkumisele ei esitatud ühtegi pakkumist.

6. Anti korraldus viia läbi Saarde vallas Kilingi-Nõmme linnas asuv Saarde tn 20 hoonestatud kinnistu (registriosa nr 1671706, katastritunnus 30601:005:0037, sihtotstarve elamumaa 100%, pindala 4086 m²) avalik kirjalik elektrooniline enampakkumine alghinnaga 22 500 eurot.

7. Määrati elutähtsa teenuse toimepidevust korraldava asutuse kontaktisik.

8. Anti seitse sotsiaalvaldkonna korraldus.

9. Anti korraldus juubelitoetuste maksmiseks.

10. Anti kasutusluba madalseiklusraja laienduse (ehitisregistri kood 121398423) kasutusele võtmiseks asukohaga Pärnu maakond, Saarde vald, Kilingi-Nõmme linn, Pargi tn 3/Sambla tn 18/20.

11. Anti kasutusluba maaküttekontuuri (ehitisregistri kood 221387556) kasutusele võtmiseks asukohaga Pärnu maakond, Saarde vald, Surju küla, Kiige.

12. Anti kasutusluba 18-korteriga elamu ümberehituse (ehitisregistri kood 103022208) kasutusele võtmiseks asukohaga Pärnu maakond, Saarde vald, Surju küla, Surju keskus 7.

13. Anti ehitusluba Pärnu maakond, Saarde vald, Surju küla, Siilu eluhoone ja mitteeluhoone püstitamiseks.

14. Anti ehitusluba Tallinn-Lelle-Pärnu-Mõisaküla 175,56-176,45 km asuva kuuri ja sauna lammutamiseks.

17. Otsustati edastada volikogule määruste eelnõud „Saarde Vallavolikogu 19.09.2018 määruse nr 24 „Projekti „Puuetega inimeste eluaseme füüsiline kohandamine“ toetuse andmise tingimused ja kord“ kehtetuks tunnistamine“; „Pädevuse delegeerimine“; „Vanemate poolt kaetava osa määra kinnitamine Saarde valla koolieelsetes lasteasutustes“; „Saarde valla üldhariduskoolide, huvikooli ja koolieelsete lasteasutuste arengukavade koostamise, muutmise, kinnitamise ja täitmise kord“.

19. Otsustati edastada volikogule otsuse eelnõu „Arvamuse andmine Kikepera III liivakarjääri kaevandamisloa taotluse kohta“.

20. Arutelud.

Arutati vallavalitusele laekunud taotlusi seoses eluruumi üürimise sooviga. Otsustati avaldusi mitte rahuldada ning teavitada taotlejaid kirjalikult, lisades vastustele selgitused.

Anti suunised hallatavate asutuste eelarvete koostamiseks – eelarved planeerida 2025. aasta tasemel, arvestades seadustest tulenevate muudatustega.

25. augustil toimunud istungil

1. Kinnitati riigihanke nr 298712 „Soojusenergia ostmine“ tulemused.

2. Toimus MTÜ-ga Ristiküla Külaselts koostöölepingu sõlmimise arutelu. Tegemist on Saarde Vallavolikogu 24.01.2024 määruse nr 3 „Saarde valla eelarvest mittetulundustegevuseks toetuse andmise kord“ alusel antava toetuse kasutamiseks juhtudel, mil Külaseltsile antav toetus suunatakse rekonstrueerimisele ja taristu parendamisele hoones või kinnistul, mis asub eraisiku omandis ega kuulu Külaseltsile. Lepingu eesmärk on tagada, et vallavalitsuse poolt eraldatud toetus teenib avalikku huvi ning toetuse abil parendatud hoonet ja kinnistut kasutatakse kogukonna tegevusteks ja kohaliku kriisivalmiduse toetamiseks. Otsustati sõlmida koostööleping MTÜ-ga Ristiküla Külaselts.

27. augustil toimunud istungil

1. Eraldati Saarde valla 2025. a eelarvest kultuuri-, spordi- ja külaliikumise sihtotstarbeline mittetulundustegevuse toetus (tegevusala 08109 Seltsitegevus) kogusummas 3269,00 eurot MTÜ-le Ristiküla Külaselts projekti omaosaluse katteks

2. Eraldati Saarde valla 2025. a eelarvest kultuuri-, spordi- ja külaliikumise sihtotstarbeline mittetulundustegevuse toetus (tegevusala 08109 Seltsitegevus) kogusummas 440,00 eurot MTÜ-le Ristiküla Külaselts projekti omaosaluse katteks.

3. Kiideti heaks Valev Udrase poolt 25.08.2025 esitatud hajaasustuse programmi 2024. a projekti „Veesüsteem“ lõpparuanne.

4. Kiideti heaks Allar Pärjamäe poolt 24.08.2025 esitatud hajaasustuse programmi 2024. a projekti „Veesüsteem“ lõpparuanne.

5. Kiideti heaks Gennadi Ilmasti poolt 25.08.2025 esitatud hajaasustuse programmi 2025. a projekti „Veesüsteem“ lõpparuanne.

6. Anti üks sotsiaalvaldkonna korraldus.

04. septembril toimunud istungil

1. Parandati ilmne ebatäpsus Saarde Vallavalitsuse 22.08.2025 korralduse nr 2-3/331 „Ehitusloa andmine“ preambulas märkides 18.10.2024 asemele 15.07.2025.

2. Kinnitati Kilingi-Nõmme Gümnaasiumi koolekogu koosseis.

3. Anti korraldus katastriüksuse jagamiseks, sihtotstarvete ja lähiaadresside määramiseks.

4. Anti kaks sotsiaalvaldkonna korraldust.

5. Kinnitati ja anti projekteerimistingimused kogukonnapõhise toetatud eluhoone projekteerimiseks aadressile Pärnu maakond, Saarde vald, Kilingi-Nõmme linn, Sambla tn 7b (katastritunnus 71201:001:0726).

6. Volikogule edastatakse määruse eelnõu „Saarde valla arengukava 2026-2035 ja eelarvestrateegia 2026-2029“ ja otsuste eelnõud „Arengustrateegia „Pärnumaa 2035+“ seire ja tegevuskava 2024-2028 muudatuse heakskiitmine“ ja „Pärandvara vastuvõtmine“.

7. Arutati: 1) Sambla tn 10 maja ees Sambla tänaval parkimist; 2) Saarde vallavalitsuse kodulehe üleviimist uuele platvormile. Praegune koduleht asub KOVTP platvormil, mida pakub eraettevõte Novian Eesti OÜ, kuid KOVTP-s kasutusel olev tarkvara on vananenud, mistõttu esineb kõrgendatud risk käideldavusele ning turvalisusele.

10. septembril toimunud istungil

1. Eraldati Saarde valla 2025. a eelarvest kultuuri-, spordi- ja külaliikumise sihtotstarbeline mittetulundustegevuse toetus (tegevusala 08102 Spordiklubid) kogusummas 730 eurot Kilingi-Nõmme Võimlemisklubile GITHA taotlustes toodud tegevuste läbiviimiseks.

2. Eraldati Saarde valla 2025. a eelarvest kultuuri-, spordi- ja külaliikumise sihtotstarbeline mittetulundustegevuse toetus (tegevusala 08102 Spordiklubid) kogusummas 323 eurot SK-le Vaablane taotluses toodud tegevuste läbiviimiseks.

3. Eraldati Saarde valla 2025. a eelarvest kultuuri-, spordi- ja külaliikumise sihtotstarbeline mittetulundustegevuse toetus (tegevusala 08102 Spordiklubid) kogusummas 725 eurot Tallinna Maleklubi MTÜ-le taotluses toodud tegevuste läbiviimiseks.

4. Eraldati Saarde valla 2025. a eelarvest kultuuri-, spordi- ja külaliikumise sihtotstarbeline mittetulundustegevuse toetus (tegevusala 08109 Seltsitegevus) kogusummas 600 eurot EELK Saarde Katariina kogudusele taotlustes toodud tegevuste läbiviimiseks.

5. Eraldati Saarde valla 2025. a eelarvest kultuuri-, spordi- ja külaliikumise sihtotstarbeline mittetulundustegevuse toetus (tegevusala 08109 Seltsitegevus) kogusummas 1775 eurot MTÜ-le Saarde Käsitöö taotluses toodud tegevuste läbiviimiseks.

6. Keelduti sihtotstarbelise mittetulundustegevuse toetuse eraldamisest SK Saarde MTÜ-le Saarde valla 2025. a eelarvest kultuuri-, spordi- ja külaliikumise (tegevusala 08102 Spordiklubid).

7. Anti kuus korraldust õppetasu vähendamiseks.

8. Kiideti heaks Jüri Noormetsa 08.09.2025 esitatud hajaasustuse programmi 2025. a projekti „Kanalisatsioonisüsteem“ lõpparuanne.

9. Anti kaks sotsiaalvaldkonna korraldust.

10. Anti korraldus rajada liikluskünnis Saarde vallas, Kilingi-Nõmme linnas, Aia tänavale.

11. Volikogule edastatakse määruste eelnõud „Saarde valla 2025. a 2. lisaeelarve“ ja „Maamaksumäärade kehtestamine“ ning otsuste eelnõud „Vallavalitsuse (ametiasutuse) struktuuri ja teenistuskohtade koosseisu kinnitamine“ ja „Kohaliku omavalitsuse volikogu valimisteks jaoskonnakomisjonide esimehe, liikmete ja asendusliikmete nimetamine“.

12. Volikogule edastatakse laekunud ettepanekud Saarde Volikogu poolt antavate tunnustuste kohta.

13. Toimus arutelu Saarde valla eelarvestrateegia 2026-2029 eelnõus tehtavate muudatuste osas ning volikogule edastatakse täiendavalt arengukava avaliku väljapaneku ja avalike arutelude käigus tehtud muudatus- ja täiendusettepanekud.

Vallavalitsuse istungite protokollidega ja juurdepääsupiiranguteta korraldustega on võimalik tutvuda Saarde valla dokumendiregistris, mille leiate veebilehelt www.saarde.ee.

Kilingi-Nõmme linnas on tulekul liikluskorralduse muudatus, et tagada laste turvalisem koolitee

Seoses sellega paigaldatakse Sambla tänavale liiklusmärgid nr 172, nr 688b, nr 232, nr 421, nr 231, nr 422, nr 543 ja nr 544 ning teekattemärgised teeservale jalakäijate liiklemiseks ning teekattemärgis „ülekäigurada” vastavalt joonistel välja toodud asukohtadele.

Tööd teostatakse 2-3 nädala jooksul, sõltuvalt ilmaoludest.

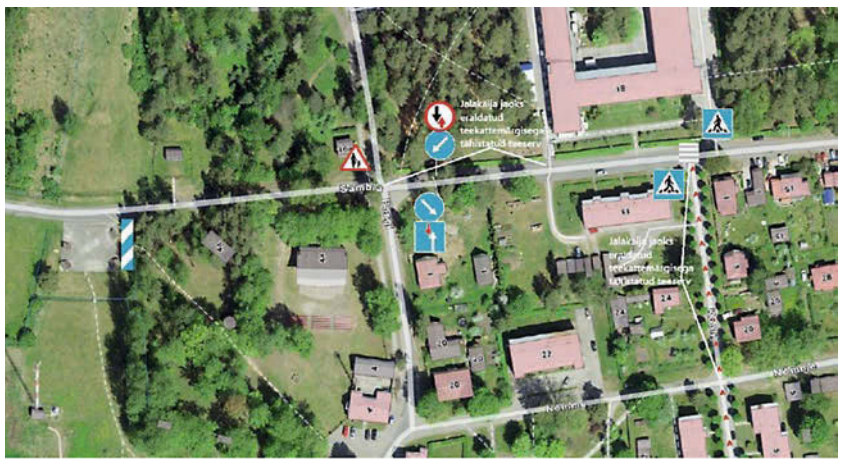

Sambla tänav (alates Sambla 9 juures asuvast liikluskünnisest kuni Kooli tänava ristmikuni)

Sambla tänav (alates Veski tänavast kuni Pargi tänavani)

Kogukonnapõhise toetatud eluaseme rajamisest Kilingi-Nõmme

Suvel ilmus ühes Saarde valla Facebooki grupis segadust tekitav info seoses planeeritava kogukonnapõhise toetatud eluaseme rajamisega. Selgitasime toona kõiki olulisi asjaolusid valla elektroonilistes infokanalites, mis võrreldes originaalpostitusega vajasid selgitusi, kuid avaldame nüüd selgitused ka Saarde Sõnumites.

Saarde valla arengukavas on juba vähemalt 2020. aastast jaatatud vajadust sotsiaalelupindade järele, mis vastaksid inimväärsetele elamistingimustele ning võimaldaks omavalitsusel väiksemate ülalpidamiskuludega osutada teenust, mille osutamise kohustus tuleneb õigusaktidest. Tegemist ei ole millegagi, mille osas saaksime ise otsustada, kas soovime seda teha või mitte, see on meie ülesanne.

Praegu on sotsiaalvaldkonna töötajad alatihti olukorras, kus elukohta vajavaid abivajajaid tuleb järjest juurde, kuid omavalitsusel lihtsalt ei ole pindasid pakkuda. Oleme sellises olukorras püüdnud leida pindasid ka eraturult, kuid see ei ole tihti võimalik, seda nt majanduslikel aga ka erinevatel muudel põhjustel. Seega vajab omavalitsus kohustuslike teenuste osutamiseks täiendavat pinda.

Jõudes nüüd aga eelmainitud postituses toodud asjaolude selgitamiseni, tuleb eelkõige selgitada, mis on kogukonnapõhine toetatud eluase, mille rajamisega omavalitsus tegeleb. 1. juulist 2023 jõustus hoolderform, mille üheks eesmärgiks oli muuhulgas kodus elamist toetavate teenuste arendamine. Omavalitsused, sh Saarde vald, tegutsevad selle nimel, et võimaldada inimestel hooldekodusse suundumise asemel kauem kodus viibida. Järjest enam suureneb koduhooldusteenuse tähtsus ning just kauem kodustes tingimustes elamise toetamiseks on mõeldud ka hoone, mis küsimusi on tekitanud.

Eelnimetatud hoone rajatakse valdavas osas toetuse abil (toetuse eraldamise otsus on summas 1,2 miljonit eurot ning omafinantseering 300 000 eurot). Toetuse andmise eesmärk on luua tõmbekeskusesse sotsiaalhoolekande seaduse § 15 tähenduses abi- ja toetusvajadusega inimestele toimetulemist toetav elukeskkond ehk kogukonnapõhine toetatud eluase. Hoone on mõeldud inimestele kelle: 1) kodu ei ole võimalik kohandada tema vajadustele vastavaks; 2) abi- ja toetusvajadus on madal või keskmine ning ta ei vaja juhendamist ja abi rohkem kui neli korda nädalas (edaspidi väiksema abi- ja toetusvajadusega). Seega ei ole rajatav hoone pelgalt „kortermaja vähekindlustatud isikutele“, vaid võimalus, kuidas Saarde vald saab aidata abivajajatel hooldekodusse suundumise asemel hoopis kauem kodusemates tingimustes viibida. Jah, mõned abivajajad võivad olla ka vähekindlustatud, kuid see ei ole kindlasti kõikidel juhtudel nii, ja isegi kui on, siis seda enam on omavalitsusel kohustus neid toetada.

Lisaks on rajatavasse hoones planeeritud ka päevakeskuse funktsioon eakatele, kes soovivad erinevates ühistegevustes osaleda. Selleks luuakse hoone esimesele korrusele ühistegevuse ruum koos kööginurgaga. Hoonesse on planeeritud ka pesupesemise ja kuivatamise võimalus neile abivajajatele, kel kodus see võimalus puudub. Samuti muudetakse kinnistu haljasala ühiskasutatavaks alaks.

Pahameelt on tekitanud planeeritaval alal skatepargi kaotamine. Jah, praegusest kohast on plaanis *skatepark* ära viia, kuid see ei tähenda, et lastel ja noortel ei oleks võimalusi aktiivseteks tegevusteks. Saarde vald on vähemalt alates 2020. aastast süsteemselt igal aastal panustanud sellesse, et erinevates valla piirkondades mänguväljakuid parendada või uusi luua. Nt 2021. aastal Tihemetsa mänguväljak, 2022. aastal Kilingi-Nõmme kesklinna pargi mänguväljaku uuendamine, 2023. aastal Tali mänguväljaku uuendamine, 2024. aastal Kilingi-Nõmme madalaseikluspargi rajamine ning sel aastal madalseikluspargi laiendamine, et veelgi rohkem põnevat ajaveetmise võimalust pakkuda. Saarde valla arengukava tegevuskavas on jätkuvalt olulise tegevusena sees laste mänguväljakute arendamine, sh *skateparkide* ja *pumptrackide* rajamine. Kindlasti on võimalik *skatepargile* leida asukoht, mis vastab pargi iseloomule ja kasutajate huvidele.

Mis puutub aga sellesse, et tehtud postituse andmetel ei ole menetlus olnud piisavalt avalik, siis selgitame, et haldusmenetluse seaduse (HMS) § 47 sätestab avatud menetluse algatamise ja sellest teatamise tingimused. Saarde Vallavalitsus on nimetatud tingimusi järginud. HMS § 47 lg 3 järgi avaldab haldusorgan menetluse algatamise kohta teate vähemalt ühes üleriigilise levikuga ajalehes. Kohalikku elu puudutavas küsimuses avatud menetluse algatamise teate võib avaldada kohalikus või maakondlikus ajalehes. Kuna tegemist on kohalikku elu puudutava küsimusega, siis avaldas Saarde Vallavalitsus nimetatud teate Pärnu Postimehes, teade avaldati 05.07.2025 lehes leheküljel nr 5. Lisaks maakondlikule lehele avaldati teade ka Saarde Vallavalitsuse kodulehel.

Toetatud eluaseme realiseerumist on aastaid oodatud ja planeeritud, just praegu on selleks kõige õigem hetk, sest oleme selleks saanud suure toetuse ja sellist võimalust ei pruugi enam tulla. Arendame üheskoos Saarde valla sotsiaalteenuseid, sest kunagi ei või teada, millal neid ükskõik kellel vaja läheb.

Saarde vallavalitsus

Hajaasustuse programmi 2025. a taotlusvoorust

Hajaasustuse programmi 2025. a taotlusvoor oli avatud 3. veebruarist kuni 3. aprillini 2025. Taotlusvooru jooksul esitati vallavalitsusele 29 toetuse taotlust – 14 taotlust veesüsteemide valdkonnas, 10 taotlust kanalisatsioonisüsteemidele ja viis taotlust juurdepääsuteede valdkonnas. Esitatud taotluste kogumaksumus oli 215 363,39 eurot, millest kohaliku omavalitsuse ja riigi osa kokku 126 279,13 eurot ning oma- ja kaasfinantseeringu summa 89 084,26 eurot.

Nõuetele vastavaid taotlusi hindas 6-liikmeline komisjon. Hindamise tulemusena sai komisjoni poolt positiivse hinnangu 26 taotlust.

Regionaal- ja põllumajandusministri 12. juuni 2025 käskkirja nr 101 alusel eraldati riigi poolt Saarde vallale toetust 33 822,00 eurot. Saarde valla 2025. a eelarvest eraldatakse hajaasustuse programmi toetuseks 33 879,96 eurot. Positiivse hinde saanud 26 taotlusest rahuldati hindamistulemuste pingerea alusel arvestades riigipoolse toetuse ja kohaliku omavalitsuse osalusega 18 taotlust (toetuse summa kokku 67 701,96 eurot).

Toetuse saajate nimekirja leiad Saarde valla veebilehelt, Valdkonnad → Keskkond → Hajaasustuse programm.

Kaie Sakala
Keskkonna- ja heakorraspetsialist

Detailplaneeringu algatamise teade

Saarde Vallavalitsus teatab, et Saarde Vallavolikogu 07.08.2025 otsusega nr 185 algatati Kalita külas Randoja kinnistu (kat. tunnus 71102:005:0089) detailplaneering. Otsusega kinnitati detailplaneeringu lähteseisukohad ja jäeti algatamata keskkonnamõju strateegiline hindamine. Planeeringuala on ca 9,14 ha. Detailplaneeringu koostamise vajadus tuleneb planeerimisseadusest ja Saarde valla üldplaneeringust. Planeeringu eesmärgiks on kalda ehituskeeluvööndi vähendamise ja õigusliku aluseta ehitiste-rajatiste seadustamise võimalikkuse väljaselgitamine, määratakse katastriüksuse ehitusõigus ning kalda kaitse tingimused. Täiendavate uuringute vajadust ei ole ette näha. Planeeringu algatamise korraldusega on võimalik tutvuda Saarde valla kodulehel www.saarde.ee või tööpäeviti Saarde vallamajas aadressil Kilingi-Nõmme linn, Saarde vald, Pärnu maakond, Nõmme tn 22.

Võimalus anda üle eterniiti

SA Keskkonnainvesteeringute Keskus avas 3. septembril 2025 taotlusvooru elanikkonnalt eterniidijäätmete kogumise korraldamiseks. Selleks, et taotlusvoorus osaleda, viib Saarde vallavalitsus läbi etteregistreerimise. Registreeruda saavad eraisikud, kelle rahvastikuregistri järgne elukoht on Saarde vald. Kinnistu, millelt eterniit tuuakse, peab asuma Saarde valla haldusterritooriumil. Ühest majapidamisest saab tasuta üle anda kuni 3 tonni eterniiti.

Juhime tähelepanu, et tegu on etteregistreerimisega ning juhul kui projekt saab positiivse rahastusotsuse, saavad etteregistreeritud isikud 2026. a suvel tasuta üle anda kuni 3 tonni eterniiti ühest majapidamisest.

Registreerimiseks palume täita eterniidi tasuta ära anda soovijal registreerimisleht ning saata täidetud registreerimisleht e-posti aadressile kaie.sakala@saarde.ee või tuua Saarde vallavalitsusse aadressil Nõmme tn 22, Kilingi-Nõmme linn.

Küsimuste korral helista tel 5307 0296 või kirjuta kaie.sakala@saarde.ee.

Registreeringuid võetakse vastu kuni 26.09.2025.

Aiajäätmete koht ei ole metsa all

Õunte valmimine ja lehtede langemine toob koduaeda kaasa suurema koguse aiajäätmeid. Tekkinud aiajäätmed on mõistlik kompostida kohapeal või anda üle selleks ettenähtud kohta.

Metsa alla või võsa vahele aias tekkinud jäätmeid viia ei tohi. See ei ole ainult prügistamine – nii võivad levida nt Eesti loodust ohustavad võõrliigid. Jäätmeseadus näeb jäätmete loodusesse viimise eest ette trahvi, mis võib ulatuda kuni 2400 euroni. Trahvimine ei ole eesmärk omaette, kuid tuleb arvestada, et jäätmete loodusesse viimisel on soovimatud tagajärjed.

Kergesti kättesaadav kõhutäis võib meelitada sobimatusse kohta kokku metsloomi, suurendades haiguste levimise riski. Peenardelt koristatud lillepealsete ja kokku riisutud lehehunnikutega reisivad tõenäoliselt kaasa ka seemned, teomunad ning taimehaigused. Aiajäätmete hulgas leidub sageli invasiivseid võõrliike, kes loodusesse sattudes võivad kiiresti vohama hakata ning ohustada looduslikku tasakaalu ja liigirikkust, jõudes lõpuks kellegi koduaeda ikkagi tagasi.

Metsaalustest aiaprügi hunnikutest on juba laiali kandunud näiteks kanada kuldvits, verev lemmmalts, pargitatrad ja hispaania teetigu. Võõrnälkjatest saab teada anda Keskkonnaameti teokaardi kaudu: teokaart.keskkonnaamet.ee.

Saarde vallas saavad kõik tiheasustusalal ja kompaktse hoonestusega alal Kilingi-Nõmme linnas ja Tihemetsa alevikus asuvad jäätmevaldajad tellimuse alusel biolagunevad aia- ja haljastujäätmed Eesti Keskkonnateenused AS-ile **tasuta üle anda ajavahemikul 1. aprill kuni 30. november**.

Jäätmevedaja jagab jäätmevaldajatele sobilikke (läbipaistvad) kotte tasuta koguses, mis vastab jäätmevaldaja vajadustele. Kogumisringid toimuvad vähemalt üks kord kuus. Kui jäätmeid vedajale üle ei anta, tuleb need kompostida enda kinnistul või anda üle nõuetekohasesse kogumiskohta.

Tellimuse esitamiseks võta ühendust Eesti Keskkonnateenused AS-iga telefonil 435 5025 või saada e-kiri klienditugi@keskkonnateenused.ee. Teata oma nimi, jäätmeveolepingu number, kinnistu aadress ning mitu kotti jäätmeid üle anda soovid.

Aia- ja haljastujäätmeid saab aastaringselt üle anda ka Saarde jäätmejaamas vastavalt kehtivale hinnakirjale (lehed 0,10 €/kg, oksad 0,15 €/kg; hinnad sisaldavad käibemaksu).

- **Saarde jäätmejaam**
  (Heitveepuhasti, Marana küla) – avatud T, N 9.00-18.00, L 10-16.00, riigipühadel suletud.

Jätkuvalt on võimalik tellida biolagunevate aia- ja haljastujäätmete vedu Osaühingult Saarde Kommunaal. Tegemist on tasulise teenusega, kus aia- ja haljastujäätmete 1 m³ käitlustasu on 10,00 €, 250 liitrise koti tuleb tasuda 2,60 €, 100 liitrise koti eest 1,40 €, millele lisandub tasu transpordi eest vastavalt hinnakirjale.

Puulehtede äraveo soovist palume teada anda e-posti aadressil kommunaal@saarde.ee või kontori telefoninumbritel: 449 0165, 449 1093.

Aias tekkinud puulehed ja muud taimed sobivad kõige paremini kohapeal kompostimiseks. Nii jõuavad toitained kõige lihtsamini jälle mulda tagasi ja ressursid jäätmete transportimiseks jäävad kulutamata.

Toidu- ja köögijäätmeid komposti kinnises kompostris, et vältida metsloomade ja kahjurite (nt rotid) ligimeelitamist. Aia- ja haljastujäätmeid võib kompostida ka lahtises aunas.

Kui kinnistul kompostitakse biojäätmeid (nt toidujäätmeid kinnises kompostris), siis ei pea neid jäätmevedajale üle andma. Teavita vallavalitsust kompostimisest ja lisa teatele foto kompostrist. Teavituse saab esitada e-posti teel aadressile info@saarde.ee või kaie.sakala@saarde.ee.

Ära vii aiajäätmeid loodusesse! Kui märkad looduse prügistajat või ebaseaduslikku jäätmehunnikut, teata sellest riigiinfo telefonil 1247.

Kohaliku omavalitsuse volikogu valimised – 19. oktoober 2025

Eelhääletamine ja elektrooniline hääletamine kestab 13.–18. oktoobrini.
Valimispäev 19. oktoober.

Eelhääletada saab:
13.–18. oktoober Valimisjaoskonnas nr 1 - hääletusruum Kilingi-Nõmme Klubis (Pärnu tn 73 Kilingi-Nõmme linn) kell 12-20;

17. oktoober Valimisjaoskonnas nr 2 – hääletusruum Tali raamatukogus (Kase tee 1, Tali küla, Saarde vald) kell 12-20;

18. oktoober Valimisjaoskonnas nr 2 – hääletusruum Tihemetsa Huvi- ja Spordikeskuses (Valga mnt 21 Tihemetsa alevik Saarde vald) kell 12-20.

Elektrooniline hääletamine kestab esmaspäevast (13.10) kuni laupäeva (18.10) kella 20.00-ni.

E-hääle andmiseks on vaja arvutit, nutiseadmega e-häält anda ei saa. Küll saab käesolevast aastast enda tuvastamiseks ja hääle kinnitamiseks lisaks ID-kaardile ja mobiil-ID-le kasutada ka Smart-ID rakendust. Valijarakendus, millega e-hääletada, on kättesaadav veebilehelt valimised.ee.

Pühapäevasel valimispäeval toimub ainult **pabersedeliga hääletamine**. Valija saab pühapäeval jaoskonnas pabersedeliga hääletades oma juba antud e-hääle veel ära muuta.

Esmaspäevast (13.10) kuni neljapäevani (16.10) on avatud Valimisjaoskond nr 1 (Kilingi-Nõmme Klubis Pärnu tn 73 Kilingi-Nõmme linn), kus saab hääletada **väljaspool oma elukohajärgset** valimisringkonda.

17.10 (reedel), 18.10 (laupäeval) ja 19.10 (pühapäeval) saab hääletada ainult oma elukohajärgses valimisringkonnas.

Kodus hääletamine toimub valimisnädala reedest pühapäevani (17.-19.10).

Kui valija terviseseisundi või mõne muu mõjuva põhjuse tõttu ei saa hääletada valimisjaoskonna hääletamisruumis, võib ta taotleda hääletamist kodus. Kodus hääletada saab vaid juhul, kui selleks on eelnevalt esitatud taotlus.

Kodus hääletamise taotlust saab esitada kirjalikult (sealhulgas e-kirjaga) ja telefoni teel. Taotlust saab esitada Saarde vallavalitsusele (info@saarde.ee; tel 449 0135; tel 5664 9731). Eelhääletamise päevadel ja valimispäeval võtavad taotlusi telefoni teel vastu ka elukohajärgse valimisringkonna jaoskonnakomisjonid. Taotlus tuleb esitada hiljemalt valimispäevaks, 19. oktoobriks kella 14.00-ks.

Kodus hääletamise taotlus peab sisaldama:
1. valija nime
2. valija isikukoodi
3. valija asukoha aadressi
4. valija sidevahendi numbri;
5. kodus hääletamise põhjus:
   - terviseseisund
   - kõrge iga
   - rasked teeolud
   - transpordivõimaluste puudumine
   - muud põhjust, mis takistab kodust lahkumast

Kui jaoskonnakomisjon leiab, et taotlus ei ole põhjendatud, teavitab ta taotluse esitajat taotluse rahuldamata jätmise asjaoludest.

HÄÄLETAMISÕIGUS

Kohalike omavalitsuste valimistel on hääletamisõigus:
- Eesti kodanikul,
- Eestis elaval Euroopa Liidu kodanikul,
- Eestis püsivalt elaval kodakondsuseta isikul, kes on valimispäevaks saanud 16-aastaseks ja kelle püsiv elukoht, see on elukoht, mille aadressiandmed on kantud Eesti rahvastikuregistrisse, asub Saarde vallas.

JAOSKONNAS

1. Valija tuvastatakse isikut tõendava dokumendi (ID-kaart, pass, juhiluba) alusel.
2. Seejärel teeb jaoskonnatöötaja arvutis elektroonilisse valijate nimekirja märke valijale hääletamissedeli väljastamise kohta.
3. Valija saab hääletamissedeli kätte paberile antud allkirja vastu. Selleks on jaoskondades eraldi allkirjalehed.
4. Valija läheb valimiskabiini, kus kirjutab sedelile meelepärase kandidaadi numbri.
5. Enne kokkumurtud sedeli valimiskasti laskmist vajutab jaoskonnatöötaja selle välisküljele pitsatijäljendi.

E 13.10	T 14.10	K 15.10	N 16.10	R 17.10	L 18.10	P 19.10.2025
EELHÄÄLETAMINE						VALIMISPÄEV
Keskuste jaoskondades hääletamine 12.00 – 20.00				Kõikides jaoskondades eelhääletamine 12.00 – 20.00		Kõikides jaoskondades hääletamine 9.00 – 20.00
Elektrooniline hääletamine E 9.00 … … L 20.00						
Asukohas hääletamine 9.00 – 20.00				Kodus hääletamine 9.00 – 20.00		

PAINDLIK JAOSKONNAVALIK

Kohalikel valimistel saab valija oma valimisringkonna piires hääletamas käia endale sobivaimas jaoskonnas.

Saarde valla hääletusruumid asuvad:

VALIMISJAOSKON NR 1

Valimisjaoskonnas nr 1
Kilingi-Nõmme Klubi (Pärnu tn 73, Kilingi-Nõmme linn)

Kõigil eelhääletamise päevadel 13.–18. oktoober (esmaspäevast laupäevani)
kell 12-20 ja valimispäeval 19. oktoober (pühapäev) kell 9-20.
info@saarde.ee, telefon: 5888 7235

VALIMISJAOSKON NR 2

Valimisjaoskonnas nr 2
Tali raamatukogu (Kase tee 1, Tali küla, Saarde vald)

17. oktoober (reede) kell 12-20
info@saarde.ee, telefon: 5888 7236

VALIMISJAOSKON NR 2

Valimisjaoskonnas nr 2
Tihemetsa Huvi- ja Spordikeskus
(Valga mnt 21, Tihemetsa alevik, Saarde vald)

18. oktoober (laupäev) kell 12-20
info@saarde.ee, telefon: 5888 7236

VALIMISJAOSKON NR 2

Valimisjaoskonnas nr 2
Surju Rahvamaja (Sireli, Surju küla, Saarde vald)

Valimispäeval 19. oktoober (pühapäev) kell 9-20
info@saarde.ee, telefon: 5888 7236

NB! TELEFONID TÖÖTAVAD VALIMISJAOSKONDADE TÖÖ AJAL!

KOV 2025 valimiste kandidaadid

Valimisringkond nr 1 – Saarde vald

Valimisliit Südamega Saardes
101 RAIVO OTT
102 KÜLLI KARU
103 KADRI-AIJA VIIK
104 EIKO TAMMIST
105 ANDRO LEMMIK
106 TALVI SAAR
107 ERLI AASAMETS
108 TRIIN KALLAS
109 ALEKS LIND
110 LIISU AULIK
111 ANDRES KOGER
112 DEIVY VALGMA
113 ARNE KUNINGAS
114 DAGO REIDLA
115 ALVAR PÄRTEL
116 FREDERIK VOOLMAA
117 JORMA ÕIS
118 KAIDO TOOMISTE
119 MEELIS JUHT
120 MEELIS NURMBERG
121 TANEL ATS
122 VÄINO LENSMENT

EKRE – Eesti Konservatiivne Rahvaerakond
123 MARGUS KUKK
124 JOONAS LINDOV
125 ANNE MÄNDMETS
126 URMAS ISAND
127 JÜRI PAUKSON
128 MARGUS RINGAS
129 MATI ILVES
130 ARVET BERG
131 ANTI REITKAM
132 TANEL ŠUBIN

ISAMAA Erakond
133 ALEKSANDER VILINURM
134 ANDRUS RIST
135 HELI JUHKAMSOO
136 KATRIN VAINLO
137 LY PARK
138 MAARIT JUHKAMSOO
139 MARGIT SEPP
140 REIN PALGE
141 URMAS ABRAM
142 VELLO ATS
143 VLADIMIR RUZITŠ
144 ÕIE NEEMSALU
145 ÜLO VAHULA

Eesti Rahvuslased ja Konservatiivid
146 RENE EINMANN
147 MARKO KALDUR
148 URMO JAANSALU
149 VELLO HANSON

Valimisliit Kindel Valik
150 KALLE SONG
151 MORTEN AASAROHT
152 KREDI VAHER
153 MAUNO MÄGI
154 ÜLO LIBLIK
155 ANDRUS TEEARU
156 KATARIINA TALTS
157 PEEP PAIMRE
158 INDREK PIIBELEHT
159 SIMO OLLO
160 ANGELA LINK
161 TARMO TAMM
162 TAURI KOVALEVSKI
163 KARL-MARTIN KRAPP
164 EESI KOLLA

Üksikkandidaat
165 AVO SINIJÄRV

Kohalikud pärimuslood ja pärandkultuuriobjektid

Lähkma ja Saunametsa kandi rahvas jätkas ka sellel suvel pärandkultuuri retki Saarde valla eri kantidesse. Seni oleme tiirutanud Kikepera, Kanaküla ja Kamali suunal. Seekord viisid kohalikud pärimuslood ja pärandkultuuriobjektid meid ringsõidule Lodja, Tõitoja ja Ristiküla piirkonda. Kohalikest paremini ei tea pärimusi keegi ja seepärast palusime appi Ristiküla külaseltsist Veiko ja Roberti ning Surju-Ilvese küla seltsist Kalevi. Kindel plaan oli näha, leida ja kuulda pärimusi, mis liiguvad vaid suust-suhu. Etteruttavalt ei pidanud me pettuma.

Juba Valga-Uulu maanteelt juhatas teeviit Pent Nurmekundi sünnikohta. Tänapäeval tähistab seda paika suurte mändide alla pandud mälestuskivi. Pent Nurmekund (sünnipäraselt Arthur Roosmann) oli eesti keeleteadlane, polüglott ja orientalist. Nurmekund oli võimeline tõlkima 80st keelest. Ta ise olevat oma keelteoskust kirjeldanud, et Ameerika mandrilt ei valda ta ühtegi keelt, Aafrikast oskab vaid paari keelt, Aasiast mõnevõrra rohkem ja Euroopa keeltest peaaegu kõiki. Tema esimene teos ilmus alles tema 90. aasta juubeliks. Selleks oli mulgimurdeline luulekogu "Kõllanõmme". Temaga Pärnus kohtunud Tiiu küsimusele, kui palju keeli ta õigesti oskab, oli ta naljatamisi vastanud - õigesti ei oska ma neist ühtegi. Vastus näitas tema huumorimeelt ja tagasihoidlikust.

Täname Triin Tammannit ja Andres Lepikut. Peremees Andres võttis meid vastu oma kodus, vanas metsavahi talukohas. Tänaseks üksinda suurte metsade võlus ja vaikuses asuv kodu on pika ajalooga. Andres tutvustas varasemat küla lugu ning taaselustas mälestustena piirkonnas elanud inimeste tegemisi. Kuigi Triin ei saanud kahjuks kodus olla, saatis ta meile väga meeleoluka kirjelduse oma tegemistest. Sinna mahuvad näiteks konserveerimistööd Pärnu muuseumis, muuseumi uue püsiekspositsiooni valmimine, laulu-ja tantsupidude rongkäigu, suveetenduste, kaubanduskeskuste kujundamine ja väiksemad restaureerimistööd. Elukohta keset metsa ja vaikust hindab ta kõrgelt. Meil oli tore kuulda, et kodus olnud tütred meenutasid hea sõnaga Lähkmal pilliprojektides osalemist.

1950ndatel aastatel püstitati mitmes paigas teede äärde tööliste kujusid. Teadaolevalt ainus säilinud raudbetoonskulptuur asub Tõitoja-Häädemeeste maantee ääres. Okupatsiooni ajastule iseloomulikul propagandistlikul töölisel on igati eeskuju andev ja toredasti reibas olek. Kahjuks on ajaga kaotsi läinud parem käelaba koos mutrivõtmega. Sõideti üle Tõitoja vana silla ning mitmed bussis olijad meenutasid, kuidas seal liinibussiga sõidetud sai.

Reiu jõe ürgorg Tõitojal, mida kohalikud Taevaskojaga võrdlevad, oli tõeliselt majesteetlik. Jalutasime oru kõrgel kaldal. Männimets suvelõpu lõhnade, loodushäälte, minevikku meenutavate jutustuste ja allikavee vulinaga oli kõigi jaoks see seletamatu miski, mis annab elus energiat juurde. Robert meenutas aega, kui nad kooliajal olid seal metsa all nädala laagris. Veoauto tõi kohale lapsed, õpetaja, potid, pannid ja telgid. Laagris tehti ise süüa, magati telgis ja igasuguseid tempe tehti ka. Saada sa praegu lapsed ilma telefonideta nädalaks metsa, ohkas mõnigi.

Pärandkultuuri ringsõit. Foto: Kalju Sarapu

Ristiküla ohvrikivi pärineb teadaolevalt II aastatuhandest. See on ajalooliselt mälestusmärk 1609. aastal Ristikülas toimunud lahingule, mille käigus Rootsi väed püüdsid Poola kätte langenud Eesti piirkonda tagasi võita. Ristiküla lahingus said Rootsi väed lüüa. Ajalooliste leidude alusel on teada, et lahingus langes mõlemal poolel palju sõdalasi. Nad on maetud Kulu (Kullo) veski ja Reiu jõe ümbrusesse. Ohvrikivi lähedalt põllult olevat leitud münte, luid ja mõõgatükke.

Naabruses asuv Kullovesiveski ehitati 1884. aastal jahu jahvatamise ning villatööstuse jaoks. Veski varemed on konserveeritud, aga edasist plaani nendega praegu ei ole. Säilinud on veskihoonest siiski rohkem, kui lähedalasuvast Peetriõue veskist.

Päeva lõpetasime Pärna talus. Perenaine Inga Kaldvee võttis meid vastu maitsvate suupistetega. Oma väga ilusat ja liigirikast koduaeda tutvustades jagas Inga töörohke aia hooldamise tausta ning dendroloogia valdkonna teadmisi.

Selline tore seiklus saab teoks väga mitmete inimeste tegemistest kokku. Kuid neist erilised tänusõnad Ingale, Veikole, Kaljule ja Avele. Imeline päev ja suurepärane reisiseltskond. Kohtume jälle!

Projekti on rahastatud kohaliku omaalgatuse programmist.

Piia Jänes

2025. a projektid Ristikülas

Ristiküla külaselts esitas Rohelise Jõemaa Koostöökogu meede 2 Leader toetusse projekti, mille eesmärgiks on aidale viimase lihvi andmine ja selle läbi mitmefunktsionaalse hoone saavutamine koos kogukonna kooskäimise ja ürituste korraldamise kohana. Kuna mitu aastat on olnud juttu aidast kui ka kerksuskesusest, siis tänu eelnevatele projektidele oleme saanud aita parendada vastavalt vajadusele ning luua sobivat keskkonda. Nüüdseks on Ristiküla ait üks Saarde valla ametlikest kerksuskeskustest ja vallaga on sõlmitud koostööleping mitmeks aastaks. Rohelise Jõemaa Koostöökogu vastus projektile saabus kevadel ning kinnitati sel sügisel. See tähendab, et projekti abil saadi toetust 29 342,98 € ulatuses, projekti kogumaksumuseks on 32 603,32€. Projekti käigus luuakse sadevee ära juhtimiseks vajalik süsteem ja paigaldatakse vihmavee rennid, pandus, viimistletakse otsaviilud, ehitatakse aidaesine terrass, ehitatakse välja vahelagi ning puitpõrand. Samaaegselt on töös ka KOP 2025 kevadvooru projekti realiseerimine, mille tulemusel on võimalik võtta kasutusele aida teine korrus – aita tuleb trepp! Lisaruum võimaldab mahutada aita pea kaks korda rohkem inimesi ja muuta ürituste kontseptsiooni vastavalt vajadusele. Näiteks on võimalik mahutada teisele korrusele pop-up kohvik või eraldada vajadusel teenindava personal (nt helitehnik, esinejatele puhke-ooteala, garderoob). Kerksuskeskusena toimides annab see soojemal ajal võimalusi luua teisele korrusele lisa magamiskohti ja ülemine korrus tagab ka suurema pinna vajaliku varustuse ladustamiseks. Jahedamal ajal on võimalus kultuuriaida alumist korrust tänu KÜSK innovatsiooni rahastusvooru rahastusele gaasiahjudega kütta ja ülemist korrus kasutada ainult vajaliku varustuse ladustamiseks, luues seega esimesel köetud korrusel avaramad võimalused kriisisituatsioonis inimestega suhtlemiseks, info jagamiseks, majutuseks ja muudeks vajalikeks tegevusteks. Kui kõik läheb plaanipäraselt siis uue aasta kevadeks on tööd valmis ja saame korraldada jälle mõne suurema ürituse. Külaselts soovib tänada Saarde vallavalitust, kes on meid viimase nelja aasta abistanud, nõustanud ning alati panustanud projektide omaosaluste katmisel, Kalju Sarapud fotomaterjali talletamises ja muidugi kõiki kohalikke, kes on panustanud külaseltsi tegemistesse, sest ilma vabatahtliketa oleks meil võimatu täita oma missiooni– luua võimalusi headeks muutusteks.

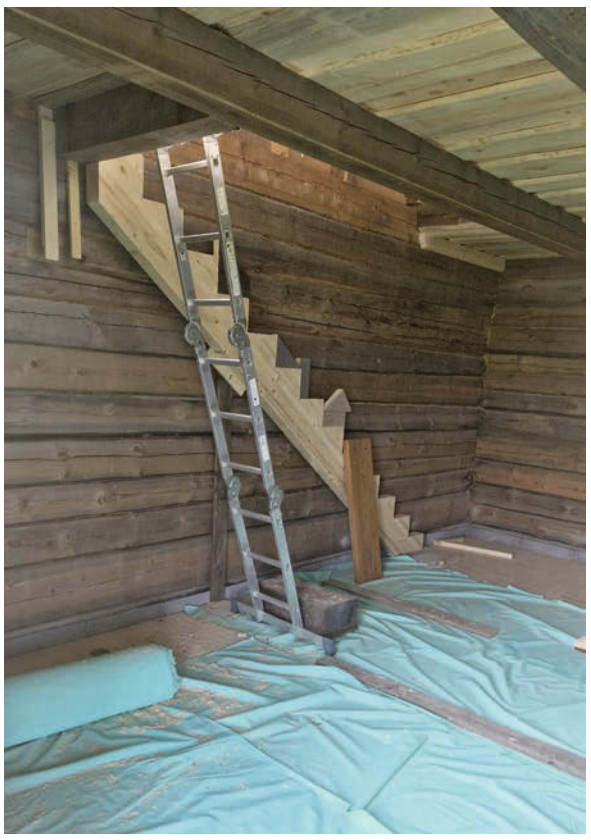

Ruta Kuusk

Laager Pergines tõi kokku erinevate riikide noored

2025 kevadel pakuti mulle, Maria Vilinurmile ning Emma Tammistile võimalust osaleda 14.–21. juulil Euroopa kultuurikülade projekti raames noortelaagris Itaalias, Pergines.

Sõitsime autoga Riiga, kuna sealsed lennuajad sobisid meile paremini ning sealt me lendasime kolm tundi Pisasse. Pisas ootasime veidi, edasi pidime sõitma kaks tundi kolme rongiga Laterinasse. Meid võeti soojalt vastu sealsete noorte poolt. Selleks õhtuks oli korraldatud üks suur ühine õhtusöök ning ühismängud, et kõik kokkutulnud tutvuks omavahel. Seal olid koos Itaalia, Hollandi, Ungari, Tšehhi, Saksamaa ja Eesti kultuurikülade noored.

Iga päev oli korraldaja meile välja mõelnud tegevused. Käisime erinevates väikestes külades ning tutvusime sealse kultuuri ning kommetega. 17. juulil toimus nende kultuurikülas, Pergines, Euroopa maitsete õhtu, kus ka meie Emmaga kokkasime. Pakkusime kohalikele Eesti rahvustoitu kamavahtu. Õhtul hiljem esitasime ühiselt teiste noortega mõned laulud, mida me olime eelnevatel päevadel õppinud.

See reis oli väga meeldejääv ning saime mitmeid uusi tutvusi. Saime Emmaga esindada Saarde valda, Kilingi-Nõmme linna ning Eestit.

Suur tänu Saarde valla Livonia Seltsile kelle toetusel lennureis ja laagris osalemine teoks sai!

Maria Vilinurm

Kamavahtu pakkumas

Eripreemia aasta küla konkursil

Külaliikumine Kodukant on Aasta Küla konkurssi korraldanud alates 2005. aastast. 2024. aastal pälvisid Pärnumaa Aasta Küla tiitli Lähkma ja Saunametsa külad, kes said õiguse esindada maakonda üleriigilisel konkursil. Kokku osales sel aastal konkursil 15 küla või külade piirkonda üle Eesti.

Tegevused konkursi läbiviimiseks algasid juba aprillis. Kõigepealt pidi iga osaleja täitma mahuka ankeedi, kus ta kirjeldas oma tegevusi ja plaane. Oluline oli kodulehe või Facebooki olemasolu. Ankeedi ja kodulehe põhjal valis iga komisjoni liige välja viis eelistust. Hindamiskomisjonis olid lisaks riigikogu esimehele esindajad ka regionaal- ja põllumajandusministeeriumist, Eesti Leader Liidust, Maaeluvõrgustikust, Eesti Linnade ja Valdade Liidust ja Eesti Maaturismi Ühingust, lisaks Eesti Külaliikumise Kodukant liikmeskonna esindaja ning eelmise Aasta küla Kaerepere esindaja.

Külamaja trepil koos külade hindamiskomisjoniga. Foto: Kalju Sarapu

Oluline osa konkursist oli hindamiskomisjoni kohtumine küla esindajatega kohapeal. Täpselt kahe tunni jooksul pidime andma ülevaate oma senistest tegemistest. Tutvustasime küla üritusi, näitasime väikest madalseiklusparki ning jõudsime pakkuda ka 10-minutilise katkendi Jüri Rummu tummfilmist orkestriga. Positiivset tagasisidet saime nii seikluspargi kui ka meie valmisoleku eest kriisideks – generaatori olemasolu ja valmiduse eest olla valla kerksuskeskus.

Meie delegatsioon aasta küla nomineerimisel – Martti Tarsalainen (sildiga), Kadri-Aija Viik, Ave Kartau, Sanna Mansikkaniemi, Peter Viik.
Foto: Tiina Heideman

Komisjoni külaskäiku jäi meenutama lodjapuu, mis leidis endale väärika koha külamaja juures.

Aasta küla tiitli sai 15 külaga Oru külade piirkond Läänemaalt. Aasta küla konkursil anti ka eripreemiad. Siseministeeriumi ja päästeameti turvalisuse eripreemia said Lähkma ja Saunametsa küla Pärnumaal.

Täname Külaliikumist Kodukant ja Kaerepere küla hea ja ladusa korralduse eest. Oleme uhked, et meie tegemisi on märgatud ja tunnustatud. Kingituseks saime kasti kriisivaru ja viiru.

Ave Kartau

Kilingi-Nõmme Tervise- ja Hoolduskeskus

Koos veedetud aeg on kõige kallim

Nagu laulusõnad ütlevad: „Mida on maailmas uut? Kiirus, vaid kiirus, ei muud."

Neile sõnadele mõeldes on selge, et aeg liigub ja möödunut tagasi ei saa. Sellega seonduvalt tekkis mõte, et meie hoolealuseid käiakse vaatamas, mõni saab vahel ka kodus käidud, aga koos lähedastega kontserdil käia oleks ka tore.

Koostöö klubiga on hea: alati on eakatepäeval esinemas käijad tulnud tervise- ja hoolduskeskuse majja vaheldust pakkuma. Seekord sai otsustatud teisiti.

Ühendust sai võetud hoolealuste lähedastega ja pakutud võimalust 21. augustil kell 12 koos külastada Akordionisõprade Seppo & Seppo kontserti. Teades, et tegemist on tööpäevaga, oli see muidugi väljakutse, aga kes soovis ja kel võimalik oli, leidis lahenduse. Eriti armas oli näha noori, kes tulid vanavanemat kontserdile saatma ja temaga koos aega veetma, pärast jalutasid ka aias! Mõnel olid lapsed valmis panustama, kuid eakas ise otsustas teisiti kas tervisliku seisundi vm. asjaolu tõttu. Ka tavapärast lõunasöögiaega sai sobilikumale ajale nihutatud.

Kontserdist osasaajatel jätkus elevust ja emotsioone. Nautida sai soome meeste suurepärast akordionimängu ja -laulu. Hea, et klubi meile nii lähedal ja pererahvas lahke on!

No tundus, et kolmandiku saali rahvast moodustas küll meie seltskond. Sündmuse tähtsust suurendas seegi, et tegemist oli XV Mulgimaa Pealinna akordionfesti avakontserdiga, mis toimus Kilingi-Nõmmes, kuna organisaatoriks on meie Õnnela.

Ka ilm soosis meie tegemisi – nii minnes kui tagasi tulles ei läinud vaja kaasa võetud pleede ega vihmakilesid.

Tänu ürituse toimumisele kaasaaitajatele!

Kristi Sutt
SA Kilingi-Nõmme Tervise- ja Hoolduskeskus

Surju raamatukogus

Rahvakalendri järgi, **29. septembriks – MIHKLIPÄEVAKS**, lõpetati suviste tööd-tegemised, suvi oli läbi ja sügis käes. Kätte jõudis aeg kooli minemiseks, tubaste tööde tegemiseks, pidude ja kooskäimiste korraldamiseks. Tihti püüti aga töölisi kinni hoida esimese lumeni, nii püüdsid karjused lund nõiduda ja vedasid valget oinast vastupäeva ümber suure kivi, et siis hakkavat lund sadama ja nad pääsevad koju ja kooli. Kes aga ei tahtnud kooli minna, otsis musta oina, et seda ümber kivi ajada, et niipea lund ei tuleks ja ei peaks kooli minema. Tänapäeval tunneme seda päeva vanapärase ütluse **„igal oinal oma mihklipäev"** kaudu, mida lausutakse sageli siis, kui kedagi on tabanud suurem äpardus, karistus või töö. Kui oled midagi pahasti teinud, siis varem või hiljem tuleb selle eest vastust anda. Ütlusel oli tollajal ka konkreetne sisu, sest mihklipäevaks tapeti lammas ja valmistati õlut, mida kasutati ohvriannina, et tagada lambaõnne järgmiseks aastaks.

On ka teine ütlemine, mis tuleb kiriku peaingli Miikaeli – Mihkli järgi, kõigi nende kohta, kes on targad ja osavad, et **küll on ikka mihkel seda või teist tööd tegema!**

*** Lugemisprogramm „LUGEMISISU" alustab 1. oktoobril 2025 ja kestab 31. mai 2026 aastani.** Juba kaheksandat hooaega käivituv lugemisprogramm innustab 5-13 aastaseid lapsi lugema, pakkudes lisaks mängulist isetegevust ja raamatukogude teematunde. Võimaldab raamatukogude koostööd klasside ja lasteaiarühmadega. Lapsed saavad valida lugemiseks huvipakkuvat uudiskirjandust, mida soovitab ka lastekirjanduse keskus. Loetud raamatud paneb laps isiklikku lugemispassi kirja, mille saab raamatukogust ning täidab kaasneva ülesande. Kooliaasta lõpus premeeritakse kõiki viis raamatut läbilugenud ja lugemispassi täitnud lapsi lugemisdiplomiga (2024/2025 **osales 37 õpilast ja 1 lasteaiarühm)**. Lasteaialapsed tegutsevad koos õpetajaga ühiselt.

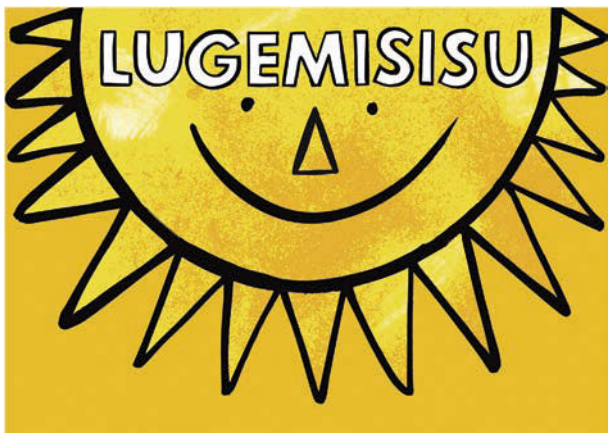

Tegevused:
- **Raamatuaasta** igakuised tähestiku näitused-väljapanekud.
- **FOTONÄITUS:** „Igal fotol oma lugu"
- **KERAAMIKA ÕPIRING alustab TEISIPÄEVAL! 7. oktoobril kell 10.30**

- **KÜLASTAJALE – Raamatukogu tagab kõigile vaba juurdepääsu kogudele, elektronkataloogile ja avalikele e-teenustele (vajadusel on raamatukogu töötaja abiks e-teenuste teostamisel), panustavad lugemisoskuse ja -harjumuse kujundamisse ning toetavad erinevate teenuste tehnoloogilist arengut ja kaugtöö tegemise võimalust.**

Kohtume raamatukogus!
Riita Lillemets

Kilingi-Nõmme Lasteaed „Krõll”

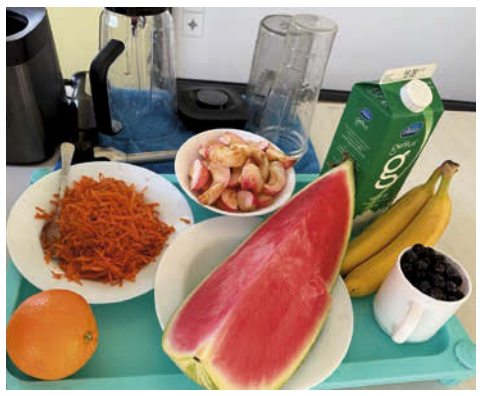

Krõlli Rebaste rühm sai smuutipõnevust

Kui eelmisel aastal kirjutasid Kilingi-Nõmme lasteaed Krõlli rebased, et sügis on meile andnud väga rikkaliku saagi ja me erinevatest aiasaadustest kuivatatud snäkke tegime, siis sellel aastal on rebaste aedades küll saak suhteliselt kasin. Me aga ei lasknud sellest end heidutada ning proovisime nii oma aiast, kui poest leida ikka piisavalt värsket, millest taaskord midagi värsket ja maitsvat valmistada.

Seekord valisime lastele maitsmiseks erinevaid smuutisid. Et valik oleks vaheldusrikas, siis sai pakutud nii magusaid, kui ka mitte nii magusaid smuutisid. Laste lemmikuks osutus keefiri-banaani-mustikasmuuti ning teisele kohale tuli ootamatult porgandi-apelsini smuuti.

Smuuti, mis oli kõige magusam ning mille kohta oli meil hüpotees, et see arbuusi-õuna smuuti on kindlasti laste seas lemmikutest lemmik jäi aga meie jaoks ootamatult viimasele, kuid auväärt kolmandale kohale.

Soovitame ka teil varuda sügavkülma mõnusaid metsamustikaid ja muud väärt kraami, millest talvel üks mõnus tervislik vahepala teha.

Head katsetamist!

Krõlli Rebased ja kasvatajad

Lasteaialapsed käisid kultuurselt Viirasoos mustikal ja jõhvikal

Sel aastal said Kilingi-Nõmme lasteaia Kiisude, Nublude ja Siilikeste rühma lapsed osa erilisest loodusretkest, kui koos õpetajate ja bussijuht Armand Kielase abiga mindi Viirasoosse mustikale.

Viirasoo on Kilingi-Nõmmest vaid 7 kilomeetri kaugusel asuv kultuurmustikate ja jõhvikate istandus. Seal ootas lapsi ees rikkalik marjamaa. Väikesed käed said korjata nii mustikaid kui ka jõhvikaid. Magusad mustikad said laste lemmikuks – jõhvikad olid ikka väga hapud. Marjakorjamise ajal räägiti, kuidas mustikas kasvab ja miks raba on eriline. Lastel oli huvitav tunnetada raba, kõndides selle pehmel pinnasel. Retke lõpus oli näha, kui palju rõõmu ja teadmisi üks marjalkäik võib pakkuda. Lapsed rääkisid elevusega, kui palju mustikaid ja jõhvikaid nad said ning milliseid taimi märkasid.

Kui laps õpib loodust armastama ja märkama juba väikesena, kasvab temast suur inimene, kes oskab hoida nii iseennast kui ka oma kodupaika.

Lasteaed avaldab suurt tänu ning soovitab ka teistele bussijuht Armand Kielast, kelle abiga said väikesed looduseavastajad turvaliselt ja mugavalt Viirasoosse ning tagasi lasteaeda. Suured tänud Marjasoo peremehele Toomas Jaadlale, kes andis võimaluse oma Viirasoo põldudel marju noppida ning sealse loodusega tutvuda!

Anu Lember

Fotod: erakogu

Surju kool

Tere, kool!

Surju Kooli pidulikul aktusel alustasid 1. klassis oma kooliteed 12 särasilmset õpilast: Andero Ehrstein, Simon Junolainen, Lenna Juust, Aleksandra Kargarets, Mirtel Kohtla, Luise-Marii Kurm, Ida Meibaum, Gertrud Pert, Romer Pärn, Gelsy Raud, Aaron Tammes ja Randar Tilk.

Alanud õppeaastal on muudatusi ka õpetajate seas: abiõpetajana töötab Sybille-Dagmar Leino, kehalist kasvatust õpetab Kristina Bannikova ja 1.-2. väikeklassi juhatab Pille Perner.

Surju Kooli Oma Riigi valitsus osales reedel, 12. septembril Paikuse Noortekeskuses noorte ja otsustajate Maailmakohvikus „Noorte hääl kuuldavaks!“, mis oli Rohelise Jõemaa Koostöökogu noorteprojekti “Noortega & noortele!” viimane sündmus. Noortel oli võimalus koos omavalitsusjuhtidega arutleda, kuidas julgustada noori võtma suuremat vastutust ja rolli nii kogukondades kui otsustajatega suheldes.

Viie omavalitsuse noored ja otsustajad pidasid üheskoos aru, kuidas jõuaks noorte hääl paremini otsustajateni ning mida vajab maanoor, et kasvada kogukonna liidriks. Vägeva lõppakordi poolteist aastat väldanud projektile panid Stefan ja Jaagup Jürgel!

Eraldi tänati Surju Kooli Oma Riigi valitsuse liikmeid, kes olid alati aktiivsed osalejad ja mentorit Liis Virkust, kes julgustas noori osalema ja oma sõna sekka ütlema.

Tegusat alanud uut õppeaastat!

Sündmusi kajastasid
õpetajad Pille Perner ja Ulva Tallo

1. klass koos õpetajate Ulva Tallo ja Pille Perneriga. Foto: Valter Tominga

Surju Kooli Oma Riigi valitsus koos Stefaniga. Foto: Liis Virkus

Kilingi-Nõmme Gümnaasium

Ehitaja lõpetas Kilingi-Nõmme koolihoones töö kaks kuud varem

Kilingi-Nõmme kunagise kolme koolimaja asemel 1964. aasta septembris avatud ja nüüd Pärnu firma Optimus Ehituse töömeeste käe all uusaegseks vuntsitud hoone aulas laulsid 29. augustil lapsed, peeti tänukõnesid, söödi hiigelsuurt kümnekilost torti. Kogukonna tähtsündmusest võtsid osa riigikogu liikmed Annely Akkermann ja Peeter Tali, kes edastas haridus- ja teadusministri Kristina Kallase tervituse.

Teadmistepäeval istus uuendatud aulas aukohal 29 aabitsasaajat, koolikell kõlas üle 300 õpilasele. Seda tänu peatöövõtjale, kes lõpetas koolihoone rekonstrueerimise tähtsajast kaks kuud varem.

„Eks me selles suhtes ju pingutasime, et kooliaasta alguses saaksid lapsed koolimajja sisse tulla," ütles OÜ Optimus Ehituse juhatuse liige Urmas Kivistik. „Nii nagu enne mainiti, siis 97 protsenti töödest on valmis, kolm protsenti on veel nipetnäpet asju, mida võib-olla kõike ei näe siin, aga meie teame; näiteks väikesed parandustööd, mingite seadmete ühendused, aga see ei häiri absoluutselt kooli igapäevaelu."

Kilingi-Nõmme gümnaasiumi direktor Erli Aasamets möönis, et 3,1 miljonit eurot on silmnähtavalt tulemust väärt (vt samal teemal ka PP 23.04. ja 13.08.25). Koolijuht tegi lühiülevaate piirkonna hariduselust, mille algus ulatub 1867. aastasse, jõudis 2005. aasta ümberkorralduseni, mil Kilingi-Nõmme linn, Saarde vald ja Tali vald ühinesid Saarde vallaks, sealt edasi Surju vallaga liitumiseni viimase haldusreformi ajal ning jõudis jutuga 2022. aasta märtsisse, mil tuli teade energiatõhususe meetme olemasolust ning ehitaja jalust maja tühjaks kolimiseni 2024. aasta aprillis. Rekonstrueeriumise tähtaeg on november 2025, mis sisuliselt muutus 28. augustiks.

„Tööde tempo oli kohe selline, et hommikul panid lapsed riided garderoobi, aga kui koju hakkasid minema, olid sokli soojustanud töömehed tulnud läbi seina ja kaevanud kraavi vahele, siis üks töömees tõstis lapsi üle kraavi ja teine ehitas sel ajal silda," meenutas direktor lahedat seika.

„Kraav oli meeter lai ja meeter sügav, et töötegija saaks sisse minna ja soojustada, paarimees juhtus just seal olema, kui lapsed riidehoidu tahtsid, tema neid aitaski ja pärast tegime kiiresti silla, nii kauaks see jäigi, kuni sokkel oli lahti ja ära soojustati," rääkis Vahur Loosaar, üks asjaosalisi.

Riigi tugiteenuste keskuse projektikoordinaator Anu Kukk jäi kooli meenet vastu võttes tagasihoidlikuks, kuigi tugiteenustel oli panus Saarde vallavalitsuse tellitud rekonstrueerimisprojektis.

Saarde vallavanem Raivo Ott rõõmustas tulemuse üle, sest õpilased saavad kaasaegse õpikeskkonna ja õpetajad head töötingimused. Vallas on kaks kooli, gümnaasium vallakeskuses Kilingi-Nõmmes ja põhikool Surju külas.

„Kool on kogukonna üks tugitalasid, see on kodu loovusele ja innovatsioonile," sõnas vallavanem.

Kilingi-Nõmme gümnaasiumi rekonstrueerimise peatöövõtja OÜ Optimus Ehitus kinkis koolile päikesekella. Vasakult juhatuse liige Urmas Kivistik, koolidirektor Erli Aasamets, objektijuht Allan Kaldmaa ja projektijuht Timo Luhar

Tähtsündmuse torti lõikas kooli aulas majandusjuhataja Harri Kramm, teda assisteeris õppejuht Kairi Kaldoja

Õpetaja Mare Tallo juhendamisel laulis tütarlaste ansambel riigi ja koolilipu all lahkuvast suvest.

„Minu käest on täna küsitud, et mis must kilekott see seal maja ees on," mainis direktor Aasamets, kes Optimus Ehituse projektijuhi Timo Luhari, objektijuhi Allan Kaldmaa ja juhatuse liikme Urmas Kivistikuga tõi „katte" eemaldamisega päevavalgele saladuse, päikesekella kui rekonstrueerimise peatöövõtja kingituse koolile.

Kinkijad ütlesid, et see ei ole neil esimene päikesekell, näiteks Pärnu mitme koolimaja juures ja Jõulumäel on selline taies. Avamise ajal varjus päike Kilingi-Nõmme kohal vihmapilvede taha.

Fuajees on taas oma kohal kaks suurt toakaske, punased õied iluks. Taasavatud majaga tutvuskäigul olid nii külalised, asjaosalised kui ka pedagoogid, kellel on nüüd kogu selle koolihoone ajaloos esimest korda päris oma tuba ja kööginurk, kohu külmiku muretsesid kohalikud lionsid.

Pooleteise aastaga tehtule aitasid kaasa IBG-Ehitus OÜ arhitektid ning kooli vilistlased, arhitekt Rein Avaste ja AS Triger juhataja, automaatikainsener Rein Toodu.

„11 aastast panustasid õpetajad minusse 100 rublase kuupalgaga, aga nüüd sain natukene tagasi teha", kostis omaaegse ksekkooli õpilane Toodu kui kõnealuses projektis alltöövõttu teinud firma esindaja.

Silvia Paluoja

Eksamid, loovtööd ja projektid 2025/26 õppeaastal – mida peaks lapsevanem teadma?

Uus kooliaasta on alanud ja juba praegu on hea lapsevanemal teada, mis sel õppeaastal ees ootab, eriti kui peres on 8., 9. või 12. klassi noor. Õppetöö on päris pingeline ja täis olulisi etappe – eksamid, loovtööd ja praktilised projektid nõuavad nii laste, õpetajate kui ka perede ühist panust.

9. klassi õpilasi ootab ees põhikooli lõpetamine. Eksamite periood algab ka käesoleval õppeaastal juba aprillis, valikaine eksam toimub mais.

- eesti keele eksam 21. aprill 2026. a.
- matemaatika 29. aprill 2026. a.
- valikeksam 6.-8. mai 2026. a.

Suur muudatus võrreldes varasemate aastatega on see, et põhikooli lõpueksamite tulemusi enam uuesti sooritada ei saa. See tähendab seda, et kui eksamil ei läinud ootuspäraselt, siis seda tulemust parandada ei saa ning õpilane läheb edasi gümnaasiumisse või kutsekooli selle tulemusega, mis ta sai.

Samuti tuleb arvestada sellega, et alates antud õppeaastast rakendus õppimiskohustus 18 eluaastani ehk kõik põhikooli lõpetajad peavad jätkama õpinguid vähemalt kuni 18. eluaastani – kas gümnaasiumis või kutseõppes. Seega on see kooliaasta eriti oluline ja vajab järjepidevat pühendumist.

Noored, kes alustasid 8. klassiga teevad sel aastal oma esimese suurema iseseisva töö – loovtöö. See on hea võimalus uurida mõnd huvipakkuvat teemat või teha midagi praktilist, näiteks meisterdada, korraldada mõni sündmus või teha video. Loovtöö esitatakse veebruaris ja kaitstakse komisjoni ees märtsis. See protsess õpetab noorele vastutust, ajaplaneerimist ja annab esimese kogemuse oma töö esitlemisest teistele.

Gümnaasiumi viimasele klassile on samuti see oluline aasta. 12. klassi õpilased teevad riigieksamid – eesti keele eksam aprillis, inglise keele eksam aprilli lõpus ja matemaatikaeksam mais.

- eesti keel 13. aprill 2026. a.
- inglise keel 27. aprill 2026. a.
- matemaatika 20. mai 2026. a.

Lisaks tuleb noortel sooritada koolieksam. Kilingi-Nõmme Gümnaasiumis on see eksam saanud uue, praktilise sisu – traditsioonilise kirjaliku eksami asemel saavad õpilased koostada portfoolio kogukonnapraktika põhjal ja selle kaitsta. Kogukonnapraktika all peame eelkõige silmas tegevusi, kus õpilased panustavad vabatahtlikult kogukonna hüvanguks – näiteks aitavad kohaliku elu edendamisel, on vabatahtlikeks, toetavad abivajajaid, korraldavad üritusi vms. Kogukonnapraktika kaudu on noorel võimalus näidata oma teadmisi ja oskusi päriselu olukordades ning arendada ettevõtlikkust ja eneseanalüüsi.

Ettevõtlikkuse ja praktiliste oskuste arendamiseks korraldatakse kooli ja kogukonna koostöös Targa Tuleviku Fondi toel viis ettevõtlusõppepäeva, mille raames viiakse läbi ettevõtlusõpet, mis toimub koostöös kohalike ettevõtetega. Projekti lõpus valmivad meie õpilastel reaalsed prototüübid, mis esitletakse koostööpartneritele. See aitab noortel paremini mõista, mida ootab töömaailm, kuidas kasutada koolis õpitut praktikas ja millised oskused on tulevikus väärtuslikud.

Sellises tihedas koolirütmis on lapsevanema tugi väga oluline. Eksami- ja loovtööde periood ei puuduta ainult last, vaid kogu peret. Piisav uni, mõistlik nutiseadmete kasutus ja õppimiseks sobiv keskkond loovad hea aluse, et noor saaks keskenduda. Samavõrd oluline on emotsionaalne tugi – lapsele on tähtis tunda, et tema pingutusi märgatakse ja toetatakse.

Huvitundmine, julgustus ja mõistmine, et ka eksimused on osa õppimisest, aitavad hoida motivatsiooni ja enesekindlust.

Praktilises mõttes saab vanem aidata last ka ajaplaneerimisel – arutada koos, kuidas õppimist ja puhkust tasakaalustada, ning vajadusel aidata ülesandeid väiksemateks osadeks jagada. 8. klassi loovtööde puhul tasub meelde tuletada tähtaegu ja pakkuda tuge info otsimisel või materjalide leidmisel. Samas on oluline jätta loovus ja vastutus lapsele endale – see on tema õppimise ja kasvamise koht.

Gümnaasiumiastmes saab lapsevanem olla toeks ka kogukonnapraktika ja ettevõtluspäevade mõtestamisel. Kui kodus nendest kogemustest rääkida – uurida, mida noor õppis, mida tundis, mis teda üllatas –, aitab see tal näha seoseid tulevikuplaanidega. Samuti võib lapsevanem jagada oma töö- või ettevõtluskogemusi, mis annab noorele mõtteainet ja uusi vaatenurki.

Kõige olulisem on, et laps ei tunneks end sel teekonnal üksi. Kui kool ja kodu töötavad koos, tekib noore jaoks turvaline ja toetav keskkond, kus on lihtsam kasvada, areneda ja liikuda edasi järgmisse etappi – olgu see gümnaasium, kutsekool või hiljem kõrgkool ja tööelu.

Kairi Kaldoja
Kilingi-Nõmme Gümnaasium õppejuht

Miks tuulikud seisavad?

Põhjuseid, miks tuulikud vahel seisavad on üsna palju. Näiteks võib tuulik olla rikkis ja vajada hooldust või parasjagu toimub lihtsalt plaaniline ülevaatus. Põhjus võib tulla ka keskkonnast, sest väljas puudub tuuliku tööks vajalik tuul või toimub tuuleparki ümbritseval põllul viljakoristus, aga seisak võib tuleneda hoopis ka mõnest teisest põhjusest.

Kõige tavapärasem seiskamise põhjus on lihtne – iga töötav asi vajab hoolt ja nii vajavad ka tuulikud aeg-ajalt korralist hooldust. Hea peremees kannab hoolt oma asjade eest, et ennetada juba varajases faasis tõsiseid probleeme ja hästi hooldatud seade kestab kaua. Seega tasub oma varal silm peal hoida ja kontrollida, kas kõik ikka toimib nii nagu vaja.

Mõnikord on seiskamine põhjustatud tuuliku suuna juhtimismehhanismist. Selle eesmärk on liigutada gondlit ja labasid vastavalt tuule suunale, et tuuleturbiin saaks kinni püüda maksimaalselt saadaolevat tuult. Näiteks muutub tuuliku töötamise ajal tuulesuund, sellest tulenevalt püüab tuulik teha kohendusi ka enda töös. Gondli kaldenurga reguleerimise ajal võivad gondlist läbi torni alla ulatuvad kaablid vääänduda. Vahel võib kaablite lahti keerutamine võtta märkimisväärselt aega, aga selle olukorra suudab õnneks tuulik enamasti ise ära lahendada. Juhtsüsteem lihtsalt seiskab end ja teeb aeg-ajalt vastupidiseid pöördeid.

Tuulikutel on väga palju andureid. Näiteks andur, mis annab märku jäätumisest, kiirusest, temperatuurist, õlitasemest jms. Nii nagu autodel, juhtub teinekord ka tuulikutel, et mõni andur annab endast märku. See jällegi peatab mõneks ajaks elektri tootmise, sest toimub tehniku ootamine või töö tehnikute poolt juba käib, et tuvastada viga. Vahel viitab anduri märguanne suuremale probleemile, teinekord täiesti lihtsale. Autojuhile ilmselt tuttav probleem, kui anduri peale satub mõni leht või niisama mustus, mis annab lühiajalist veateadet. Probleem laheneb imeväel, kui eemaldada anduri pealt teda segav faktor.

Tuulik(ud) võivad seista ka seetõttu, et omanik lülitab need lihtsalt välja, sest tuulepargis toimub visiit. Kui ühte või mitut tuulikut näidatakse külastajatele ka seest, siis lülitatakse ohutust silmas pidades konkreetne tuulik välja, kuhu külastus toimub. Tuuleparki külastavad näiteks koolid, teised vallad, riigiametid jne. Kui vähegi võimalik, sätitakse tuuliku hooldus samale ajale, kui toimub visiit. Näiteks eelmise aasta sügisel külastas Saarde tuuleparki Keskkonnaamet. Uudistada sai, kuidas tehnik liftiga tuuliku tippu sõitis ja kuidas spetsialistid samal ajal drooniga labade ülevaatust teostasid. Tehnikute toimetamine oli juba omaette vaatepilt.

Tuulikute labade ülevaatus on ka üks põhjustest, miks tuulikute töö vahel peatatud on. Tuulikulabade hooldajad kontrollivad enamasti droonide abil olukorda, aga mitte alati ei õnnestu tööd teha maapinnalt drooni juhtides. Töö sisaldab endas ka kõrgustes olemist, sest labasid tuleb puhastada ja remontida. Kusjuures Eestis saab Pärnu Kutsehariduskeskuses õppida elektrituuliku tehnikuks ja Kuressaare Ametikool annab võimaluse õppida tuuliku labade hooldajaks.

Üllatavamaid põhjuseid, miks tuulikud seista võivad on ümbruskonnas toimuvad põllutööd. Töö käigus koristusmasina alt läbi käinud saakloom on lindudele lihtne pala, mistõttu lendavad selleks hetkeks kohale paljud linnud, nii väike-konnakotkad kui ka hiireviud, valge-toonekured jt linnud lähemalt ja kaugemalt. Ohutu ennetades on Saarde tuulepargi arendajal kohustus rakenda soovitust seisata tuulikud põllul toimuva vilja- ja heinakoristuse ajaks. Suurel söömingul võivad linnud olla hoos maiuspalade leidmisega ja ei pruugi reageerida tuulikulabade liikumisele ja võivad seeläbi hukkuda. Teada on, et tuulepargi lähistel elavad väike-konnakotkad. Nad on tuulikute osas eriti tundlikud kuna kasutavad lennul tõusvaid õhuvoolusid ja tuulikute labade töö võib neid häirida. Seega ohutus ennekõike, et linnud saaksid ikka rahus pidupäeva nautida.

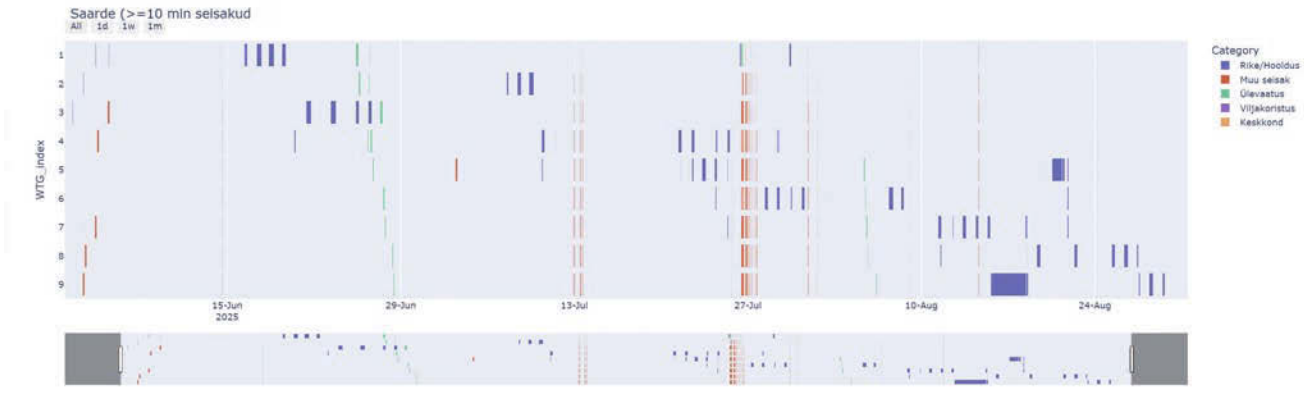

Turbine / Category	WTG01	WTG02	WTG03	WTG04	WTG05	WTG06	WTG07	WTG08	WTG09	Total
Rike/Hooldus	43.7	22.5	35.1	35.7	46.5	37.2	32.4	33.7	87.6	374.2
Muu seisak	8.2	20.7	29.5	30.8	31.9	29.3	33.9	34.4	34.7	253.4
Ülevaatus	8.7	5.1	5.5	5.5	5.3	4.8	5.1	3.5	4.1	47.8
Viljakoristus	0.0	0.0	0.0	0.0	2.7	2.7	2.7	0.0	0.0	8.2
Keskkond	2.4	1.9	1.8	2.6	2.0	2.4	2.0	1.9	1.8	18.9
Total	62.9	50.3	71.9	74.6	88.4	76.4	76.2	73.5	128.2	702.5

Saarde tuulepargi seiskamise info suvise perioodi kohta
*** PS! Tabelis on toodud välja kõik seiskamised, mis kestsid enam kui 10 minutit.**

Keskkonnaamet Saarde tuuleparki uudistamas. Foto: Merileid Kütt

Tuulikute seiskamise põhjus võib peituda ka ettevõtluses. Saarde tuulepargi arendaja on toonud tuulikute seiskamise ja ettevõtluse seose välja järgnevalt: „Ettevõtjad saavad tuulikutest tulu reeglina siis, kui tuulikud töötavad ja elektrit toodavad. Kuna tuulikute hooldus on samuti kulukas teenus, siis seda proovitakse teha tuulevaiksetel päevadel, kui tuulik tõenäoliselt ilmastikust tingituna nii kui nii seisab. Elekter müüakse Nord Pool Spot börsile, aga tootjad teevad elektriturule pakkumisi eelmisel päeval teadmata, milliseks kujuneb järgmise päeva hind. Kui mingid tunnid peaksid olema negatiivse hinnaga ja tuulepargi tootja otsustabki mingil põhjusel oma tootmisseadme kinni panna või alla koormata, siis see ei mõjuta tarbijat, sest see ei muuda hinda elektriturul. Tarbija saab elektrit endiselt miinushinnaga ja tootja ostab ise mõnelt teiselt puudujääva elektri koguse, et turg oleks tasakaalus".

Lisaks tõi arendaja välja, et mõnikord panustavadki seisatud tuulikud just elektrisüsteemi tasakaalu hoidmisesse. Nimelt pakuvad osad Eesti tuulikud teenust sünkroniseerimisturul, mille abil Eesti põhivõrguoperaator Elering meie elektrivõrku stabiilsena hoiab. Pärast desünkroniseerimist Venemaa ja Valgevene BRELL elektrisüsteemist peab igal ajahetkel olema Eestis elektri tootmine ja tarbimine samas mahus. Kui tarbimine ootamatult langeb, siis saab Elering tellida tuulepargi haldajalt teenust ja paluda tuulikud tarbimise taastumiseni seisata. Seega tuulikud seisavad, aga toetavad sellega võrku.

Kokkuvõtvalt vajab iga seade hoolt ja puhkust ning vahel oleneb seadme tööpaus ka sellest, millised plaanid on temaga omanikul. Seega on enamjaolt tuulikute seiskamiste põhjused seotud hoolduse vajadusega, teinekord ebameeldivatest riketest või keskkonnast tingitud tegurite ja ettevõtluse tõttu.

LISAINFO:
Saarde tuulepargi arendaja Utilitas Wind OÜ loonud e-maili aadressi, kuhu on võimalik pöörduda oma küsimustega, mis puudutavad olemasolevat tuuleparki. Oma küsimused, mured ja rõõmud saab kirjaga teele panna aadressile **saardetuulepark@utilitas.ee**. Juhul, kui on tekkinud näiteks mingeid häirivaid muutusi pargi töös, tuleks sellest tuulepargi omanikule esimesel võimalusel teada anda. Põhjus võib tuleneda tehnilisest veast, mis võib vajada hooldusega kõrvaldamist.

SPORT

Lõppemas on suvine discgolfi hooaeg

2025 Saarde lahtise discgolfi sarja viimasel etapil 28. septembril selguvad Saarde valla meistrid kuues vanuserühmas. Enne viimast etappi on noortest täiseduga meistritiitli kindlustanud Annabell Ehrstein, Villu Kalde ja Margot Klettenberg. Samuti ei suuda keegi naiste võitu napsata Reine Klettenbergilt. Noormeeste arvestuses heitlevad veel tiitli nimel Karlis Orm Kangur, Elmar Jefimov ja Kerot Luhaäär. Kõik eelpool nimetatud on Saarde valla esindajad. Meeste edetabelit juhib samuti kodukandi mees Hendrik Tali. Viimase etapiga selgub, kas lähimad ohustajad Pärnust, Rain Siivert ja Raido Toomsalu, suudavad meeste arvestuses võidu vallast välja viia.

Nädalapäevad peale Saarde valla meistrite selgitamist toimuvad 12. Kilingi-Nõmme lahtised meistrivõistlused discgolfis. Rändkarikale graveeritakse neli uut nime. Terve hooaja vältel on COOP Kilingi-Nõmme motiveerinud mängijaid nii loosi-, lohutuskui tunnustusauhindadega. Oleme äärmiselt tänulikud kodukoha liikumisharrastuse toetamise eest!

Toivo Tallo

1. koht Margot Klettenberg, 2. koht Maria Kaljur, 3. koht Laura-Liis Kaljur

Tüdrukute esikolmik 6. etapil: 1. koht Annabell Ehrstein, 2. koht Mariel Koovit, 3. koht Lisette Juht

Noormeeste esikolmik 6. etapil

Naiste CTP auhinna 6. etapil võitis Marie Kielas

Naiste esikolmik 6. etapil

Kolme koolimaja jooks 15. korda

Kolme koolimaja jooks sai alguse 2011 aastal, kui koolipere tähistas koolimaja 50. sünnipäeva. 65. sünnipäeval uhkeldab koolimaja "uue kuuega". Sarnaselt 10. aastapäevaga, kingib AS Triger ka sel juubelijooksul igale lõpetajale unikaalse medali. Märgi kogujatele on finišis juubeliüritust tähistav rinnamärk. Korraldustoimkond soovitab kiirustamise vältimiseks jooksule eelnevalt Sport Saardes kodulehel registreerida!

Võistluspaigas toimub registreerimine 11.00-12.00. Stardimaterjalide väljastamine algab Kilingi-Nõmme spordihoones 24. septembril. Enamikule tuttavat 4,75 km pikkust jooksuringi on soovi korral võimalik läbida teinegi kord. Siis osaled nii ühe- kui kaheringilisel võistlusmaal. **Sel aastal palume korduvkasutatavad kiipidega rinnanumbrid finišis tagastada.**

Surju-Ilvese külaseltsi traditsiooniline jalgrattamatk taas tehtud

Juba 19. korda korraldas Surju-Ilvese küla selts traditsioonilise jalgrattamatka. Rattamatk on ka osa „Saarde Liikumisaasta" üritusest. Seekord viis meid tee Jõulumäele. Meie sellesaastane matk toimus väga ilusa päikesepaistelise ilma saatel. Osavõtjate arv oli 24. Osalejaid oli kogu Saarde vallast, rõõm oli näha ka uusi rattasõpru. Teel olles said soovijad tutvuda metsas asuvate inimtekkeliste punkritega. Kohapeal sai koos grillitud ja juttu puhutud ning toimus väike ringkäik Jõulumäe liivahallis. Väga tore ja meeldejääv päev oli. Kohtume kindlasti järgmisel aastal kui toimub arvult 20. matk, mis viib meid Seljametsa.

Aitäh kõigile osavõtjatele!

Marianne Kuusk

Foto: Kalju Sarapu

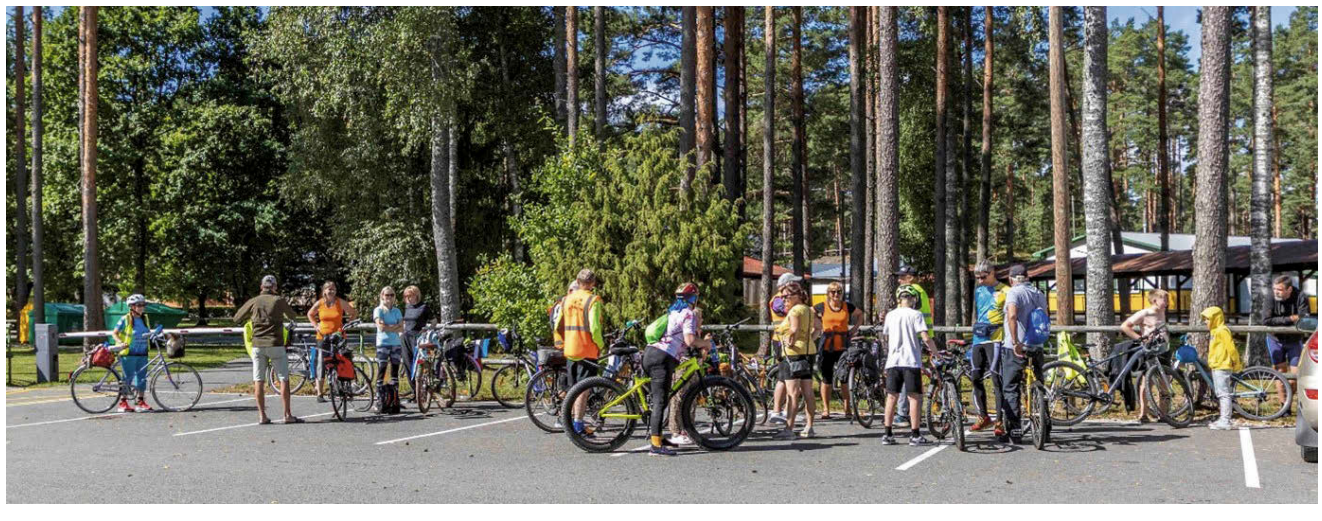

SAARDE KOGUKONNA KOHVIHOMMIK
4. oktoober 10.00 – 12.30
Kilingi-Nõmme Klubis

Kui tunned, et tahad panustada kohalikku ellu, tule kohale, sest sinu kohalolek annab kogukonnale jõudu!

Oodatud on kõik Saarde valla elanikud – külades ja keskustes tegutsejad, seltsides ja ühingutes panustajad, noored ja ka kogenumad.

Arutame üheskoos:

- Kuidas hoogustada külaelu ja kogukondlikke algatusi?
- Kuidas liiguks oluline info paremini?
- Kuidas märgata eri piirkondade muresid ja vajadusi?
- Kuidas kujundada toimiv "Kogukonna ümarlaud"?
- Lisaks teemad, mis üheskoos esile kerkivad...

Kogukond sünnib kohalolekust- just Sind on vaja!

Palun võta ühisele kohvilauale midagi head kaasa: küpsetis või muu meelepärane.

Palun anna osalemisest märku hiljemalt 1. oktoobriks tel 5209502 Mairi Lilleleht, mairi.lilleleht@saarde.ee või registreeri kodulehel https://saarde.ee/kogukond

Laupäeval, 11.oktoobril kell 18
Kilingi-Nõmme Klubis

SAARDE VALLA SÜNNIPÄEVAPIDU

Saarde valla tunnustuste üleandmine
Esineb vaskpilliansambel Brassical
Sünnipäevatort
Avatud kohvik

Palun broneeri kohad ja võta klubist tasuta pääsmed hiljemalt 7.oktoobril
Info 55695715, klubi@saarde.ee

Tantsuks ansambel Reminders

Peotoitude ette tellimine kuni 7.10. tel 53433345

Tasuta, eelregistreerimisega

HOOLDUS, REMONT

Info: 56 769 201
risto@heworitz.eu

HEWORITZ Technics 1996

- MURUTRAKTORID
- NIIDUKID
- LUMEPUHURID
- MULLAFREESID
- TERADE TERITUS
- VÕLLIDE SIRGENDAMINE
- VARUOSAD

POSEIDON *Toetame koos jalgpalli!*

www.heworitz.eu

SILMADE KONTROLL JA PRILLIDE MÜÜK

HINDPERE OPTIKA

06. oktoober alates 10.00
KILINGI-NÕMME KLUBIS
Etteregistreerimine (kell 9-16)
telefonil **5323 2454**

- kuivasilmatest
- silmarõhu mõõtmine
- optilised päikeseprillid

EESKUJULIK ETTEVÕTE 2018

Kontroll 25€ , prilliostjale TASUTA

Katusehooldus.ee
KATUSED KORDA

KATUSTE PESU JA VÄRVIMINE

Küsi hinnapakkumist!
5550 9476
info@katusehooldus.ee
katusehooldus.ee

Kuhu minna meie vallas

25. september kell 19.00 Filmiõhtu: Downton Abbey. Suur lõppvaatus. Kilingi-Nõmme klubis

27. september kell 12.30 15. Kolme Koolimaja Jooks Kilingi-Nõmme linnas

28. september kell 12.00 Saarde discgolfi sarja viimane etapp Kilingi-Nõmme discgolfi rajal

02. oktoober Väärikate päev ja valla väärikate abielupaaride tunnustamine. Esinevad Peeter Kaljumäe ja Artur Raidmets, Kilingi-Nõmme klubis

05. oktoober kell 14.00 Mõisaküla näiteringi etendus „Uus jõuluvana“ Kilingi-Nõmme klubis

06. oktoober kell 10.00 Prillide müük ja silmakontroll

08. oktoober kell 14.00 Rahvusvahelise eakate päev, esineb Karl Madis Surju Rahvamajas

11. oktoober kell 18.00 Saarde valla sünnipäevapidu. Saarde valla tunnustuste üleandmine. Kilingi-Nõmme klubis

12. oktoober kell 9.00 Laat kesklinna pargis

18. oktoober kell 11.00 Sõpruskohtumised korvpallis Saarde-Häädemeeste-Salacgriva Kilingi-Nõmme spordihoones

25. oktoober kell 20.00 Hooaja avapidu ansambliga Meie Mees Surju Rahvamajas

MUGAV 50 KOHALINE BUSS VIIB JA TOOB.
Sobib ekskursioonideks, loodusreisideks, firmaüritusteks, pulmadeks, koolidele ja kultuurihuvilistele.
Helista **+372 5647 2449** või kirjuta **karlimanne@gmail.com**, lepime aja kokku ja teeme sõidud teoks.
KARLIBUSS OÜ

Uued vallakodanikud

JASPER VISNAPUU 14.09.2025

Õnnitleme!

September

FRIEDRICH TILK	97
HELJO PULK	97
VILMA ISAITŠENKO	96
EHA-ILIANA UIBU	91
HELMI KALDE	90
EHA VÄGINEN	89
LUULE VASSILJEVA	89
LINDA KAHEST	87
EHA PETERS	87
MIHKEL LINK	86
REIN VIIMNE	86
HEINO TALTS	86
JAAN PIIRMETS	85
ARVO LÄTTE	85
PILLE HEIDE	85
ANTS RAIEND	84
EHA PALMEOS	84
MAIMU PIKKUR	84
ARNE KUUSK	83
VELLO KASK	83
LAINE LOHK	83
LINDA LEBEDEVA	83
MAIA TOMSON	82
REET PAKKAL	82
MARE PÄRNA	81
HELLE UUSTAMM	80
PEETER KARU	75
ARNE KARTAU	75
PEETER PALU	75
ENN VIILIPUS	70
ANTS PÄÄSTEL	70
ARVO LENSMENT	70
AGNES APSOLON	70
AIME VILL	70
MARGIT SEPP	70
MARIS KOIKSON	70

Vallaelanikud, kes ei soovi oma sünnipäeva avaldamist ajalehes, peaksid sellest teatama e-posti aadressile mari.treial@saarde.ee, info@saarde.ee või telefonidel 449 0138, 449 0135 hiljemalt eelneva kuu 15. kuupäevaks.

Kilingi-Nõmme Klubi huviringid

Kõik ringid ootavad liituma uusi liikmeid
info juhendajatelt või klubi tel 55695715

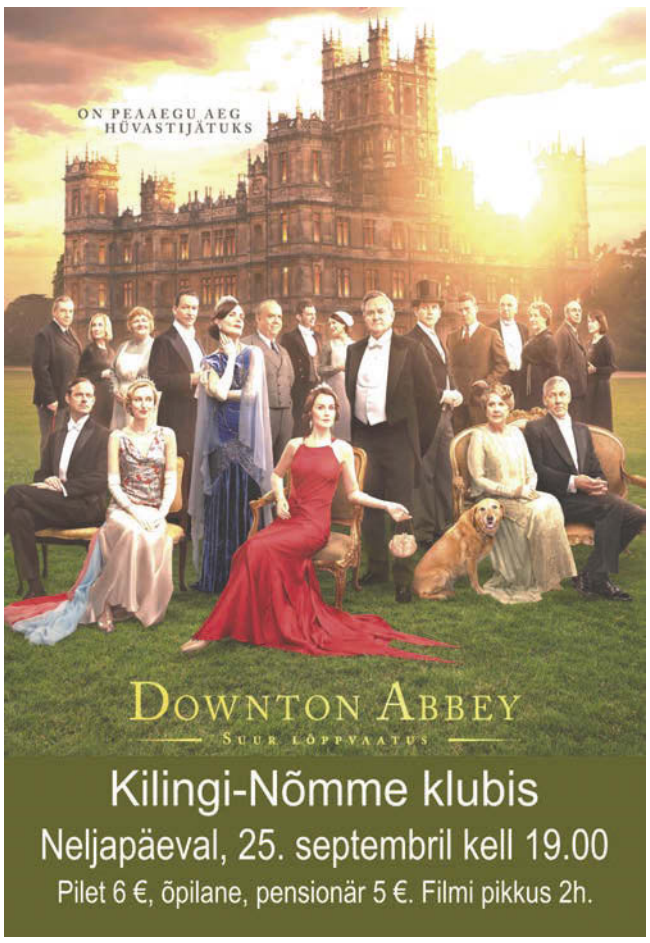

Mälestame lahkunuid

SEILA LEPP
17.11.1935 – 12.08.2025

AGO TIHANE
23.08.1947 – 28.08.2025

KRISTOFER TANI
28.08.2025 – 28.08.2025

VIRVE RUUSOJA
28.09.1934 – 15.09.2025

Saarde Sõnumid
Väljaandja: Saarde Vallavalitsus
Tel. 449 0135 www.saarde.ee

Kuulutuste vastuvõtt:
Saarde vallavalitsus
E, T, N 8-16.30; K 8-18.00; R 8-15.00
Toimetus ootab kaastöid ja reklaame e-posti aadressile janne.elmers@saarde.ee 15. kuupäevaks.

Küljendus ja trükk:
Hansaprint OÜ
tel. 443 3309
www.hansaprint.ee